

Presejalni programi ZORA, DORA in Svit tudi v času pandemije covid-19 uspešno delujejo, prebivalci pa se na vabila dobro odzivajo

Sporočilo za javnost, 22. 10. 2021

V teh dneh je Evropska organizacija za boj proti raku pod okriljem mednarodne kampanje Čas je za ukrepanje (Time To Act) predstavila podatke na ravni Evrope, ki opozarjajo na izzive, s katerimi se v času pandemije covid-19 soočajo tako posamezniki kot evropski zdravstveni sistemi. V Evropi je bilo kar milijon manj odkritih rakov in opravljenih za 100 milijonov manj pregledov v presejalnih programih za raka, kar lahko pomeni zamik pri odkrivanju raka in višje stadije ob diagnozi ter slabše preživetje bolnikov z rakom, zato pozivajo k ukrepanju. Danes v sklopu omenjene kampanje v Sloveniji poteka mednarodna konferenca pod sloganom »Ne dovolite, da vas pandemija covid-19 ustavi pri obvladovanju epidemije raka«, na kateri ključni akterji v slovenski onkologiji razpravljajo o preventivi, diagnostiki in zdravljenju raka v Sloveniji v času pandemije covid-19. Po podatkih Registra raka RS so številke zaskrbljujoče tudi v Sloveniji, kjer odkrivamo 10 % manj novih rakov kot v obdobju pred epidemijo. Zadovoljni pa smo lahko, da onkološka zdravstvena dejavnost ves čas pandemije poteka neprekinjeno, prav tako je v primerjavi z Evropo v Sloveniji situacija na področju zgodnjega odkrivanja raka v presejalnih programih bistveno boljše. Vsi trije presejalni programi za raka ZORA, DORA in Program Svit delujejo tudi v času pandemije ter še naprej uspešno odkrivajo in zdravijo predrakave in zgodnje rakave spremembe materničnega vratu, dojke ter debelega črevesa in danke.

Presejalni programi za raka so bili v prvem valu lani spomladi začasno zaustavljeni za dobra dva meseca, od ponovnega zagona konec maja pa delujejo neprekinjeno. Vsi trije programi so že lani do konca leta večino načrtovanih presejalnih pregledov, ki so jih morali zaradi zaustavitve preložiti, uspešno nadoknadili. Število pregledov in odkritih rakov je bilo tako ob koncu leta 2020 že na ravni pred pandemijo. Tudi v letu 2021 beležimo zelo dobre rezultate pri udeležbi Slovenk in Slovencev v presejalnih programih, kar pomeni, da se zavedajo pomena zgodnjega odkrivanja raka. Prej kot raka odkrijemo, boljše uspešno je lahko zdravljenje. Pravočasna udeležba v presejalnem programu lahko reši življenje.

Mag. Kristijana Hertl, dr. med., vodja programa DORA, Onkološki inštitut Ljubljana: »V programu DORA beležimo rezultate, ki so na ravni pred epidemijo. Zelo smo veseli, da nam ženske zaupajo in se odzovejo na naše vabila. Lani se je presejalne mamografije udeležilo 74 % vseh povabljenih žensk, v letošnjem prvem polletju pa že 77 %. V letu 2020 smo skupno odkrili okoli 600 rakov dojk, v letu pred epidemijo (2019) pa 625. V programu DORA je ključni namen odkrivanje majhnih (netipnih) rakov, ko je verjetnost ozdravitve lahko bistveno večja. Tudi zdravljenje je manj obsežno, kar vpliva na boljše kakovost življenja bolnic. Redna udeležba v organiziranem programu zgodnjega odkrivanja raka dojk dokazano v ciljni populaciji žensk zmanjšuje umrljivost za rakom dojk in povečuje preživetje bolnic. Dolgoročni cilj programa DORA je za tretjino zmanjšati število smrti žensk zaradi raka dojk. Ženske pozivamo, da tudi tokrat ne spustijo ali preložijo presejalne mamografije zaradi epidemije, ker je zgodaj odkrit rak dojk lahko zelo dobro ozdravljiv. Če raka dojk odkrijemo dovolj zgodaj, ko je omejen na dojko, je izid bolezni boljši, preživetje bolnic pa večje.«

Dr. Dominika Novak Mlakar, dr. med., vodja Programa Svit, Nacionalni inštitut za javno zdravje: »Pri Programu Svit smo v prvem valu epidemije, ki je bila razglašena spomladi 2020, izvajali nekatere postopke v omejenem obsegu, pri nekaterih pa je prišlo do začasne prekinitve. Vendar smo vse zamude uspešno nadoknadili tekom poletja 2020. Veseli me, da je bila odzivnost v program v letu 2020

primerljiva z letom 2019, in sicer se je na vabilo odzvalo 64,4 % oseb. Podatki Registra raka kažejo, da za tem rakom povprečno vsako leto zbolijo več kot 1.300 prebivalcev Slovenije, čeprav je bolezen mogoče preprečiti z udeležbo v Programu Svit. S tem programom zmanjšujemo število na novo zbolelih ter raka odkrivamo v zgodnejših stadijih, kar bolniku omogoči učinkovitejše spopadanje z boleznijo ter posledično boljšo kakovost življenja. Vse, ki prejmejo vabilo, zato vljudno vabim, da se nanj odzovejo. Naj ob tem poudarim, da pri odzivu na vabilo v program in oddaji testerjev z vzorci blata niso potrebni stiki z drugimi osebami. Če potrebuje oseba kolonoskopijo, se preiskava izvaja skladno z najvišjimi higienskimi standardi. Z upoštevanjem ukrepov za preprečevanje širjenja covid-19 je tako poskrbljeno za varnost oseb, ki pridejo na pregled.«

Doc. dr. Urška Ivanuš, dr. med., vodja Državnega programa ZORA, Onkološki inštitut Ljubljana:
»Veseli smo, da se slovenske ženske tudi v času pandemije redno udeležujejo presejalnih pregledov. 3-letna pregledanost ciljne skupine žensk v programu ZORA je konec leta 2020 ostala nad ciljno vrednostjo 70 %. Prav zaradi velike udeležbe žensk v programu ZORA in visoke kakovosti storitev v programu danes vsako leto v Sloveniji pravočasno odkrijemo in zdravimo okrog 1.600 predrakavih sprememb materničnega vratu visoke stopnje, s tem pa lahko preprečimo, da bi te ženske zbolele z rakom materničnega vratu. Zato nas skrbi, ker v času pandemije v Registru ZORA pri ženskah, starih 30 do 39 let, beležimo kar 20 % manj predrakavih sprememb visoke stopnje kot bi pričakovali. Ker neodkrite in nezdravljene spremembe visoke stopnje lahko vodijo do raka materničnega vratu, pozivam, še posebej ženske v tej starostni skupini, da se tudi v času pandemije redno udeležujejo presejalnih pregledov pri svojem osebem ginekologu in po potrebi tudi dodatne diagnostike in zdravljenja. S tem, ko bodo poskrbele za svoje zdravje in dobro počutje, bodo poskrbele tudi za dobro svojih najbližjih. Udeležba v presejalnem programu res lahko reši življenje.«

Katja Jarm, dr. med., Zveza slovenskih društev za boj proti raku: »Res je, tudi med pandemijo covid-19 ne smemo pozabiti na epidemijo raka. Zato, drage prebivalke in prebivalci, skrbite za svoje zdravje celostno tudi v teh drugačnih časih. Upoštevajte 12 priporočil Evropskega kodeksa proti raku. Vsaka dolgotrajna sprememba življenjskega sloga, ki vodi v opuščanje zdravih navad in zdravih izbir, ima lahko resne in dolgotrajne posledice za zdravje. Svetujemo, da ne opuščate udeležbe v presejalnih programih ZORA, DORA in SVIT, da se cepite proti okužbam, ki povzročajo raka, ter da ne odlašate z obiskom zdravnika ob zgodnjih znakih rakave bolezni.«

Strokovni sodelavci vseh treh presejalnih programov so v sklopu svojih številnih aktivnosti osveščanja o pomenu presejalnih programov in zgodnjega odkrivanja raka te dni prisotni na **sejmu Narava-zdravje na Gospodarskem razstavišču Ljubljana** in odgovarjajo na vsa vprašanja obiskovalcev. Prisotnost strokovnjakov je omogočilo Ministrstvo za zdravje RS.

Ogled programa in konference Čas je za ukrepanje, ki bo potekala danes, 22. 10. 2021 od 11. do 12.15 ure je možen [TU](#).

Kontakt: *ga. Diana Krivic, Zveza slovenskih društev za boj proti raku*
051/688-921, sekretar@protiraku.si